

A Lehet más a politika kezdeményezés alapító nyilatkozata

Amint azt mindannyian érezzük és látjuk, országunk bajba jutott. Kétségessé vált, hogy a diktatúrát felváltó demokráciának sikerül-e

érvényre juttatnia a közéletben az állampolgári részvétel és az önrendelkezés elveit,
megvalósítani az egyéni és közösségi szabadságjogok következetes védelmét és kiterjesztését,
a mindenkor érvényesülő joguralmat, a jogegyenlőséget, és megszüntetni a hátrányos megkülönböztetés minden formáját,
biztosítani a hitelt érdemlő forrásból történő tájékozódás lehetőségét a közügyekről,
leszámolni a kormányzati-közigazgatási szintű döntések átláthatatlanságát őrző titokerdővel,
gátat szabni a politikát megszálló oligarchiáknak,
felszámolni a nyomor és a társadalmi kirekesztettség legszélsőségebb formáit,
megteremteni a társadalom leszakadt egyharmada felemelkedésének lehetőségét,
megvalósítani a gazdaság tisztességes és átlátható működését, a méltányos közteherviselést,
garantálni az egészségügy, az oktatás, és a nyugdíjrendszer hatékony és szolidáris működését,
fellépni a természetes környezet és az emberi élet feltételeinek drasztikus romlásával szemben,
megóvni, fejleszteni, hozzáférhetővé és megélhetővé tenni a kulturális örökségünket,
megóvni az emberi életnek értelmet és biztonságot adó közösségeket a tőke és a fogyasztói individualizmus nyomásával szemben, és nem utolsó sorban
megalapozni és táplálni a politikai közösség tagjainak egymás iránti bizalmát és szolidaritását.

Kezdeményezésünk elindítóinak kisebb része már a rendszerváltó pártokban is szerepet vállalt, nagyobbik részük azonban a magyarországi környezetvédő, szociális és jogvédő civil önszerveződések berkeiből érkezett, illetve felelős állampolgárként csatlakozott. Néhányan politikusként, többen e sokszínű mozgalom tagjaiként a rendszerváltást követően abban a hitben dolgoztunk, hogy a politikai, közéleti intézményrendszer más szereplőivel, más társadalmi csoportokkal és szervezetekkel együtt sikerülhet az állampolgárok demokratikus jogainak és kezdeményezéseinek szabad teret biztosító, a társadalmi igazságtalanságokat felszámoló, a hátrányos helyzetű csoportokat a társadalmi és gazdasági döntéshozatali folyamatokba bevonó, a környezetet, a benne és belőle élő emberi közösségek egészségét kímélő, méltányos, szolidáris és fenntartható társadalmat építenünk. Az új rendszernek e közel két évtized alatt nem sikerült valóra váltania a demokráciához fűzött reményeinket.

Erősödő élményünk, hogy a fenti kulcsfontosságú célok megvalósításáért küzdő csoportok és szervezetek rendre fennakadnak a társadalom égető problémáitól egyre nyilvánvalóbban elszakadó mai politikai pártok tehetetlenségén, hozzá nem értésén, szűklátókörűségén, önzésén és korruptségén, miközben milliók fordulnak el a politikától, és veszítik el a demokráciába vetett hitüket. Ebbe nem nyugodhatunk bele. Tizennyolc évvel a rendszerváltás után ki kell mondanunk, a politikai nagyüzem megmerevedett, mélységesen eltorzult gyakorlatait nem lehet tovább folytatni. Kiáltó szükség van egy új erőre, amely a létező parlamenti pártokkal szemben képes kiszabadítani a politikát a szűk és zárt csoportok kizárólagos befolyása alól, és a fent felsorolt, teljesítetlen, de változatlanul érvényes célok érdekében együttműködni a közügyekért felelőséget érző állampolgárok csoportjaival és szervezeteivel.

Legemibb célunk rácafolni arra a mélyen rögzült tévhitre, amely szerint ép eszű és erkölcsű embernek nem szabad politizálásra adnia a fejét. Akkor mondhatjuk magunkat

sikeresnek, ha közéleti szereplésünkkel hozzájárulunk ahhoz, hogy az állampolgárok visszanyerjék hitüket az elvhű, polgárbarát, közérdeket szolgáló, tisztességes politika lehetőségében.

Lehet más a politika.

Ezért pártot szervezünk, amihez a részvételüket és a támogatásukat kérjük.

Helyzetértékelésünk –

kizsákmányolás, kiüresedett demokrácia, társadalmi és ökológiai fenntarthatatlanság

A közel két évtizede bevezetett új politikai-gazdasági rendszer, a többpártrendszerű képviselői demokrácia és a tőkés piacgazdaság, a korábbi rendszerrel összehasonlítva, elhozta a magánélet, a szólás és a lelkiismeret szabadságát, valódi politikai jogokat adott nekünk, átvitt minket az előző gazdasági rendszer összeomlását követő első, átalakulási válságon, részeivé tett minket a gazdasági és politikai együttműködés egy nemzetközi rendszerének, az Európai Uniónak – társadalmunkban azonban mélyen gyökerezik az igazságtalanság, a demokratikus deficit és a fenntarthatatlanság.

Az új rendszer nem teremtett valódi esélyt a közügyek alakításában való egyenlő részvételre. Nem teremtett a közéletben tisztaságot, felelősséget, elszámoltathatóságot. Nem teremtett igazságosságot sem a gazdaságban, sem a javak és életesélyek elosztásában, sem a közjavakhoz és közszolgáltatásokhoz való hozzáférésben. Nem teremtette meg a fenntarthatóság lehetőségét, és folyamatosan szűkíti a jövő nemzedékek életlehetőségeit.

Ma Magyarországon ezrek alszanak az utcán, százezrek éheznek, milliónyian szakadtak le életminőségüket és kilátásaikat tekintve reménytelenül a többségtől. Zárványként hátrahagyott térségek, tanyák, falvak, faluszélek, külvárosok, roma és magyar közösségek. Álszent dolog így esélyegyenlőségről beszélni, ráadásul megengedhetetlen pazarlás a jövőnkkel szemben.

A gazdaság a korrupció, a politikai klientúrák, a foglalkoztatást terhelő névlegesen magas adók és járulékok, és a nyomukban járó állandósult és törvénytől lett csalás szorításában vergődik. Megrendült a szociális biztonság alapjául szolgáló legális, alkalmazotti foglalkoztatás. A gazdasági növekedés környezeti terhei jobbra az amúgy is hátrányos helyzetű csoportokra hárulnak, miközben a pénzügyi haszon egy szűk elit kezében összpontosul. A globalizáció eredményeként a tőke hatalmi pozíciója az állampolgárokkal és munkavállalókkal szemben óriásira nőtt, a kizsákmányolás új formái jelentek meg. Mindezek következtében az alapvető közszolgáltatások, mindenekelőtt az egészségügy, a nyugdíjrendszer és az oktatás, tartós finanszírozási válságba kerültek. A közszolgáltatások válsága, hozzáférhetőségük romlása pedig további egyenlőtlenségek és igazságtalanságok forrása.

Mindeközben, ha máshonnan nem, hát a választási kampányokban elköltött milliárdokból nyilvánvaló a politika és az új rend legfőbb nyerteseiből álló gazdasági elit törvénytelen összefonódása. A nagy pártok a törvényes határérték tízszeresét is elköltik egy-egy kampányra. Ezt a klientúrájuk finanszírozza, majd benyújtja a számlát, amit a hatalomba bekerült pártok a közpénzfelhasználásban és a közpolitikában nekik kedvező döntések révén egyenlítenek ki, a helyi önkormányzati szinttől egészen a kormányig. Ezzel romlik a kormányzás minősége, mert nem a közjó, hanem a maguknak politikai befolyást vásároló csoportok érdekeit szolgálja. Sérül a demokrácia alapgondolata, az egyenlő részvétel elve, hiszen aki nem rendelkezik gazdasági hatalommal, az nem tudja a politikai döntéseket ilyen

eszközökkel befolyásolni. Kialakul az a helyzet, hogy a politikát nem az állampolgárok közössége számoltatja el, hanem azok, akik a politika számára a közvélemény befolyásolásához szükséges pénzt biztosítják.

Az elszámoltatáshoz meg kellene értenünk, hogy mi folyik a közügyekben. Erről azonban tömegmédiákból tájékozódunk, amelyek fölött rendre az egyik vagy a másik politikai érdekcsoport vagy a hozzájuk kötődő gazdasági elit gyakorol döntő befolyást. A kör itt bezárul: a közvélemény befolyásolásának eszközei, a gazdasági erő és a politikai döntések meghozásának lehetősége ugyanazoknak a csoportoknak a kezében összpontosul. Választott vezetőink mindannyiunk általi ellenőrzése, s az ennek segítségével a képviseleti rendszerben megvalósuló közösségi önrendelkezés elbukik a politikai, gazdasági és médiaelit oligarchikus működésén, s ezzel szemben csak a kisszámú, erkölcsi és szakmai önállóságát makacsul őrző szerkesztőségekre és újságíróra számíthatunk. A nyilvánosság hiánya, valamint az információk visszatartása nem csupán országos, hanem helyi szinten is szembeötlő.

Mindez nem csupán a mi problémánk. Minden demokratikus ország küzd a demokrácia eszméje és megvalósult gyakorlata közti ellentmondásokkal. Ráadásul a globalizáció korában a gazdaság jelentős részben kikerült a nemzetállami keretek között létező demokratikus szabályozás alól, ennek következtében a gazdag és a szegény országok közötti szakadék tovább mélyült, a gazdag országokban is újra terjedőben a szegénység, miközben a gazdagok még gazdagabbak és befolyásosabbak lettek.

A globális kapitalizmus önző logikája, a bolygó lakói mellett, a végletekig kizsákmányolta magát a bolygót is. A világgazdaság jelenlegi működése ökológiailag fenntarthatatlan. A természeti erőforrások végeessége és a megújulásukat lehetetlenné tevő túlhasználát következtében fellépő válságjelenségek, az éghajlatváltozás, a következtében világszerte pusztító szárazság, tűzvészek, áradások, viharok, a nyomukban járó élelmiszerár-növekedés, az állat- és növényfajok tömeges kipusztulása és az édesvízkészletek szűkössége új konfliktusokban állítja szembe egymással a „fejlett” és a „fejlődő” világot. A természetpusztítás a kizsákmányolás egy új fajtáját hozta el: a jövő nemzedékeknek a ma élő generációk általi kizsákmányolását.

Miért szervezünk pártot a politikából való kiábrándulás és az értelmetlen szembenállás idején –

a demokratikus intézmények visszahódítása a közösségi önrendelkezés számára

A problémák részben globális eredete nem ok arra, hogy ne próbálkozzunk a megoldással. Biztosak lehetünk benne, hogy az adott alkotmányos keretek között a demokráciát lehet sokkal jobban működtetni.

A társadalmi és az ökológiai válság nem független egymástól, hanem egy töről fakad. Mindkettőben a kizsákmányolás és a közérdeknek a csoportönzéssel szembeni védtelensége nyilvánul meg.

Egy az orvossága is: a saját sorsuk iránt felelős, felnőtt állampolgároknak vissza kell hódítaniuk a demokratikus politikát, helyre kell állítaniuk a szó eredeti jelentését, ami nem más, mint a közösség önrendelkezése a közjóról zajló szabad közbeszélgetés alapján. Csak a demokratikus közösség, a közösség demokratikus kultúrája, a közös ügyeink iránti értő érdeklődés, a közügyek alakításában való részvétel és a választott képviselőinkkel szembeni szigorú igényesség állhatja útját a politika csoportérdekek általi kisajátításának, és kényszerítheti ki a felelős kormányzást. Ha képesek leszünk mindenki számára hozzáférhetővé tenni a közügyeket, ha képesek leszünk orvosolni a demokratikus politika fogyatékosait, akkor nyílnak meg csak az út előttünk a szabad, igazságos és fenntartható társadalom felé.

Hazánk azonban a demokratikus kultúra szempontjából is nagyon rosszul áll. A mindent átható, a rendszert üzemszerűen működtető korrupció mellett rendkívül romboló hatású a demokratikus közösségre az állampolgári apátia és cinizmus. A közügyektől való érzelmi elzárkózást, a fogyasztói individualizmusba való visszahúzódást nálunk hatékonyan segítette a közügyek intézésével szemben a kádári konszolidáció évei alatt begyakorolt mélyesleges székszis, amit ma, a közállapotok általános romlottságát látva, a közügyek intézésének új, többpárti és demokratikus rendjére is ugyanolyan rendíthetetlen apátiával alkalmazunk, ahogy korábban tettük.

A demokraták közös alapértékeket védő szolidaritására súlyosan romboló hatású az az értelmetlen gyűlölködés és félelemkeltés is, amibe az egymással szembenálló, bal- és jobboldali elitszoptok hajszolták bele az országot. Alig van olyan család az országban, amelyik ne szenvedte volna meg súlyosan az előző évszázad valamelyik totális diktatúráját. Fogékonyak vagyunk a félelemre. De nemet kell mondanunk rá, mert a félelmeinken keresztül mind a két oldalról manipulálnak bennünket. Azért vagyunk igénytelenek azzal a politikai oldallal szemben, amelyiket közelebb érezzük magunkhoz, azért adjuk rájuk a szavazatunkat minden korruptságuk és siralmas vezetési teljesítményük ellenére, mert félünk a másik oldaltól. Ebben a légkörben a köznyilvánosság az értelmetlen szembenállás eseményeivel van elfoglalva, miközben a valóban megoldandó politikai kérdések alig kerülnek szóba, és a két oldal nem kényszerül arra, hogy az ország sorskérdéseire adott meggyőző válaszokkal versenyezzen a szavazatainkért.

Jobboldali polgártársaink nem „nácik”, a baloldaliak nem „kommunisták”. De a gyűlölet és a félelem légköre a legrosszabb várakozásainkat is beteljesítheti. 2006-ban megjelent az utcákon a rasszista erőszak egyfelől, és a rendőri önkény másfelől. Mindkettőért a jelenlegi jobb- és baloldalt vezető politikai erőket terheli súlyos felelősség. A félelem és a gyűlölet az ő hatalmi érdekeiket szolgálja. Nem állhatjuk útját másként, csak ha mi, magyar demokraták, bármilyen legyen is a politikai ízlésünk, a demokrácia alapkérdéseit illetően számíthatunk egymásra.

Bajban van az ország, és bajban van a világ. Mi, e kezdeményezés elindítóit, régóta úgy érezzük, hogy a parlamenti pártok egyike sem kínál megfelelő válaszokat azokra a problémákra, amelyekről szoltunk. Úgy érezzük, egyikük sem képvisel minket. A parlamenten kívüli szélsőjobboldali és szélsőbaloldali erőkhöz pedig semmi közünk. Az állampolgárok és önszerveződéseik bevonását a közügyekről szóló döntéshozatalba rendkívül fontosnak, a demokrácia elmélyítéséhez nélkülözhetetlennek látjuk. A fentiekben vázolt problémák demokratikus megoldásának ez az egyik legfontosabb útja. A képviseleti demokrácia lassan két évtizede kialakított intézményrendszerét azonban értéknek tartjuk, és szeretnénk munkára fogni az ország előtt álló feladatok megoldása érdekében. Ezért pártot szervezünk, hogy ne csak a saját nevünkben beszélhessünk, hanem mindazok nevében is, akik ránk szavaznak, és ne csak beszélhessünk, hanem cselekedhessünk is.

Politikai elveink –

viszonyunk a hagyományos politikai eszmerendszerekhez

Politikai gondolkodásunk többféle hagyományból táplálkozik. Meggyőződésünk, hogy valóságosabb demokráciát, igazságosabb társadalmat, lakhatóbb, fenntartható világot akkor tudunk teremteni, ha készek vagyunk megnyitni a gondolkodásunkat olyan belátások előtt, amelyeket hagyományosan baloldaliak, liberálisok és konzervatívok képviseltek, belátva, hogy a feladattal önmagában egyik hagyomány sem birkózik meg.

A kapitalizmus vesztesei, az elnyomottak és kiszolgáltatottak oldalán állunk. Fellépünk a kizsákmányolás minden formája ellen, legyen szó a szegény országoknak a gazdag országok

általi, a munkavállalóknak a tőke általi, vagy a jövő generációknak a ma élők általi kizsákmányolásáról. Ebben az értelemben baloldaliak vagyunk. Nincs közünk azonban a hazai baloldal mai vezető erejéhez, amit világos politikai tartalom híján leginkább az azonos érdekkörhöz való tartozás tart egyben. Világosan látjuk, hogy az a hagyományos baloldali program, amely az emancipációt és a társadalmi igazságtalanságok megszűnését pusztán a modernizációtól és az anyagi javak növekvő bőségétől várta, nem valósítható meg. Bebizonyosodott, hogy a gazdaság növekedése önmagában nem teremt igazságosságot, és fenntarthatatlan.

Elkötelezettek vagyunk az emberi jogok, az egyéni és közösségi szabadságjogok védelme, az emancipáció és a jogkiterjesztés eszméi mellett. A politikai kérdésekre intézményes megoldásokat keresünk, elkötelezettek vagyunk a demokratikus intézményekben megvalósuló önrendelkezés mellett, elutasítjuk a tekintélyelvű vagy erőszakos megoldásokat. Ebben az értelemben liberálisok vagyunk. Tisztában vagyunk vele, hogy a társadalmi együttműködés koordinálására a piac sok esetben méltányos és hatékony megoldást kínál. Az egyéni kezdeményezés és felelősségvállalás hívei vagyunk. Nincs közünk azonban a hazai liberális pártnak a közjó képviselőtét ellátó állammal szembeni engesztelhetetlenségéhez, az önmagát szabályozó, kizárólag a tőkés magántulajdonon alapuló piaci versenybe vetett vakhitéhez. A szabad piac eszménye teljesíthetetlen előfeltevéseken alapul, a közjót hatékonyan szolgáló piac nincs erős állami szabályozás és felügyelet nélkül. A klientúravizonyok és az egyenlőtlen közteherviselés által súlyosan eltorzított hazai gazdaság pedig különösen messze áll a tisztességes verseny eredeti gondolatától. A mindent szabályozó „láthatatlan kéz” nevében gyakran villan meg a hatalmasok keze, amint épp azoknak osztja véges erőforrásainkat és javainkat, akiknek már amúgy is sok van, elvéve azoktól, akiknek kevés.

Szeretnénk újra a középpontba állítani a politikai közösséget. Az egymással versengő önzések ökológiai és társadalmi katasztrófa felé sodródó világa helyett az együttműködés és a közösségi önrendelkezés világát ajánljuk. Szeretnénk megőrizni azokat a kulturális és természeti értékeinket, amelyek nélkül teljes emberi életet élni nem lehet. Azt gondoljuk, hogy a helyi tudások és sokféleségek, a hagyományok le nem zárt szokás- és tudáskincse alig helyettesíthető segítséget nyújthat a globalizáció folyamatában való tájékozódáshoz. Ebben az értelemben közösségelvű konzervatívok vagyunk. Nincs közünk azonban a hazai jobboldal vezető erejének tekintélyelvű populizmusához. Az értékek közötti szabad lelkiismereti választást az emberi méltóság elengedhetetlen alkotóelemének tekintjük, miközben tisztában vagyunk vele, hogy az értékek csak közösségekben, a közösségek kultúrájában élnek. Hogy mi a kulturális érték, azt nem a piac hivatott eldönteni, de nem is a politikusok, hanem az erről szóló nyilvános viták.

Szeretnénk jobb állapotban továbbadni az országot utódainknak, mint ahogy elődeinktől megörököltük. Meg kívánjuk védeni az erdeinket, a természetes élőhelyeket, az ökoszisztémák fajgazdagságát, a tiszta vizet és levegőt, az egészséges és emberhez méltó városi és vidéki környezetet, az egészséges és természetes élelmiszereket, a környezettel összhangban lévő mezőgazdálkodást. Mindent megteszünk, hogy bolygónkat megkíméljük a globális éghajlatváltozás okozta felbecsülhetetlen veszélytől. Mindezek érdekében el kívánjuk érni, hogy országunk gazdaság-, fejlesztés-, kereskedelmi és külpolitikájában messzemenően érvényesüljön a környezet és a jövő nemzedékek iránti felelősség. Azért akarunk dolgozni, hogy Magyarország az Európai Unió tagjaként eleget tegyen annak a felelősségnek, ami a viszonylag szerencsésebb országokat, amilyenek mi is vagyunk, a szegényebb országokkal szemben és az egész bolygó állapotával kapcsolatban terheli.

Nem arról van szó tehát, hogy a kialakult politikai ideológiák vonzó darabkáinak összecsipegetésével szeretnénk valamiféle felszínes kibékülést elérni. Koherens politikai filozófia megalkotására törekszünk, amely választ ad a kor égető kérdéseire. Fontos az igazságosság, de a növekedés és modernizáció eddigi útja járhatatlan. Fontos a közösség és a

kulturális önazonosság, de a kirekesztő közösségfelfogás vállalhatatlan. Fontosak az egyéni szabadságjogok, de az egyén önmagára hagyása tarthatatlan. A fenntarthatósághoz nélkülözhetetlen sokszínűség, a kölcsönös tanulás és a különbözőségek közötti párbeszédben kialakított egység jegyében válnak ökológiai és radikális demokrata szemléletű politikánk alapelveivé az igazságosság, a szabadság és a közösség.

Alapvető céljaink –

elképzelésünk a demokratikusabb, igazságosabb, fenntartható Magyarországról

Politikai céljaink között három, egymással szorosan összefüggő súlyponti terület a legfontosabb: a részvételi és képviseleti demokrácia minősége, a társadalmi igazságosság, valamint a környezetvédelem és az ökológiai fenntarthatóság.

A magyar demokratikus jogállam, a köztársaság intézményrendszere sürgősen megújításra szorul. Megújításról beszélünk, nem többről, mert a '89-es jogállami forradalom alapértékei számunkra változatlanul igazodási pontként szolgálnak. A megújítás sürgető kényszerét bizonyítja számunkra, hogy ma már a politikai elit mindkét oldaláról komoly támadások érik ezeket az alapértékeket. Az egyik oldalról az alapintézmények szilárdságát kikezdő, tekintélyelvű populizmussal, a másik oldalról a felnőtt polgárok önrendelkezésének illetékességét elvitató technokrata gőggel szemben kell megvédeni a demokratikus jogállamot. A demokratikus legitimitás alapjait veszélyezteti a politikai hatalom morális válsága is, amely a képviseleti rendszer minden szintjét átjárja. Nem kisebb a feladat, mint hogy vissza kell szerezni a demokratikus jogállam erkölcsi legitimitását, meg kell óvni, és mindenki számára hozzáférhetővé kell tennünk a közösségek önrendelkezési szabadságát, és ki kell alakítanunk a fenntarthatóságot legjobban szolgáló demokratikus intézményrendszert. Meggyőződésünk szerint ez a cél öt alapelv – a részvétel, a politikai mező nyitottabbá tétele, az átláthatóság, az elszámoltathatóság és az önrendelkezés – következetes képviseletével valósítható meg.

Célunk, hogy az állampolgárok és közösségeik érdemi részvételét az őket érintő döntések meghozásában erős garanciális szabályok védjék, és új intézmények, alkalmas intézkedések segítsék az állampolgárokat abban, hogy felkészülten vehessenek részt a döntéshozatalban. Fejlesztetni akarjuk a környezeti demokrácia intézményeit. Azt akarjuk, hogy az utódaink életfeltételeit befolyásoló kérdésekben a jövő nemzedékek érdekének képviseletével szülessenek a döntések. A demokratikus szerkezetet nyitottá kívánjuk tenni a részvételi demokrácia különféle eszközeinek intézményesülésére és az elektronikus demokrácia eszközeinek használatára. Vissza kívánjuk állítani a közvetlen demokrácia hagyományos intézményeinek komolyságát. A népszavazást és a népi kezdeményezést elsősorban a pártrendszeren kívüli önszerveződések számára alkalmas befolyásolási eszköznek tartjuk. A népszavazási kampányokat illetően meg akarjuk teremteni az egyenlő részvétel garanciáit. Fontosnak tartjuk az állampolgárok részvételre képesítését, valamint azt, hogy a politikai közösség tagjai a részvételi, illetve a közvetlen demokrácia fórumain a döntési alternatívák kellő mérlegelése alapján érdemi, megfontolt döntéseket hozhassanak.

Erősíteni kell a pártrendszer megújulási képességét. A pártokat a demokratikus részvétel fórumaivá kell tenni, ahol a különféle társadalmi csoportokhoz tartozók, így például a nők és a férfiak, a romák, a nemzeti kisebbségekhez tartozók és többségi társadalom tagjai, a kistelepülésen élők és a városiak, a fogyatékkal élők és az egészségesek, egyenlő eséllyel juthatnak politikai szerephez. A pártfinanszírozás és a választási rendszer reformjára van szükség ahhoz, hogy a képviseleti rendszer visszanyerje eredeti alkotmányos funkcióját, ami nem más, mint a politikai közösségben jelen levő érdekeknek és véleményeknek az egyenlő részvétel elvén alapuló becsatornázása a közjóról való döntéshozatalba. Olyan képviseleti

rendszert szeretnénk, amely egyfelől megvédi a politikai közösséget a demokratikus intézmények alárendelésére törekvő gazdasági érdekcsoportoktól, másfelől rugalmasan válaszol a társadalomban végbemenő változásokra.

A polgárok jól informált részvételének alapfeltétele, hogy a hatalom sáncain kívül és belül levők azonos információs helyzetben vegyenek részt a különféle közpolitikákat érintő nyilvános vitákban. Ehhez az egyes hatalmi ágaknak, az önkormányzatoknak, a közfontosságú döntéshozatali folyamatoknak átláthatóaknak kell lenniük. Az aktanyilvánosság elve terjedjen ki arra is, hogy a polgárok számot vehessenek képviselőik múltjával, átláthassák a diktatúra éveibe visszanyúló kapcsolatrendszerüket, megismerhessék a pártállami szervek tényleges szerepét a rendszerváltás mozzanataiban. A közpénzek és a közvagyon sorsa, az államháztartás helyzete mindig átlátható kell, hogy legyen a politikai közösség tagjai, azaz mindannyiunk számára. A magáncégek sem rejthetik el az üzleti titokra hivatkozva a ma élők és utódaik életfeltételeit befolyásoló környezeti információkat.

A képviseleti demokrácia intézményeinek elszámoltathatósága azon is múlik, hogy időről időre megtörténik-e a „fékek és ellensúlyok” rendszerének karbantartása a működés tanulságai alapján. A rendszerváltás utáni időszakban a kormányzati túlsúly jellemezte az alkotmányos szerkezetet. Meggyőződésünk szerint ma – a kormányzati szerkezet alapvető sérelme nélkül – a többi közjogi szereplő, mindenekelőtt az Országgyűlés ellenőrző funkcióinak erősítése szükséges. Az optimális demokratikus szerkezet érdekében további négy területen szeretnénk alapvető változásokat: A magán- és a közszféra világos elválasztása és a közszolgálati ethosz erősítése érdekében szigorítanánk az összeférhetetlenségi szabályokat. A független intézményeket mentesítenénk a pártpolitikai zsákmányszerzés nyomásától. A teljes közjogi rendszerben érvényesítenénk azt az elvet, hogy a vezető tisztségeket csak korlátozott ideig töltheti be ugyanaz a személy. Közjogi következményeket rendelnénk a jogalkotási eljárási, illetve a társadalmi részvételre vonatkozó szabályok megsértéséhez.

A fenntartható társadalom alapját az egyenlő méltósággal bíró személyek természetes közösségei és a szabad polgárok önkéntes társulásai, az összetartozást erősítő közösségek és társulások sűrű szövődékei alkotják. Akkor beszélhetünk egyenjogú polgárokról, ha a szabadságjogok '89-es vívmányai nem csorbulnak, és a jogkiterjesztés politikája megvédi a kiszolgáltatott helyzetben lévők önrendelkezési szabadságát. Az emberhez méltó életnek fontos feltétele, hogy csökkenjen a munkavállalók kiszolgáltatottsága, ezért erősíteni akarjuk a munkahelyi demokrácia intézményeit. Kívánjuk a társadalmi önszerveződések megerősödését és szükségesnek tartjuk a pénzügyi függetlenségüket. A képviseleti rendszer szintjei között az illetékességek meghatározásában következetesen érvényre kívánjuk juttatni a szubszidiaritás elvét: a döntés lehetősége és a döntésért viselt felelősség legyen mindig azé a legalacsonyabb szervezeti szinté, amelyik az adott feladat ellátására alkalmas. Támogatjuk a helyi közösségek kényszermentes társulását, és kiállunk a természetes közösséget alkotó kistelepülések fennmaradásáért, a kistelepülésen, illetve a családi gazdaságokból élők életesélyeinek megőrzéséért.

Elismerjük a nemzeti és etnikai kisebbségekhez tartozó állampolgárok és közösségi szervezeteik jogát az őket érintő döntések meghozatalában és végrehajtásában való részvételre a modern Európában érvényesülő alapelvek, a szubszidiaritás, a lokalizmus és a regionalizmus alapján. Ugyanezekre az elvekre, és a határokon túl élő magyarsággal való szolidaritásunkra alapozva, jogosnak tartjuk és támogatjuk a szomszéd államokban élő magyar közösségek önkormányzati törekvéseit egyéni, helyi és regionális szinten egyaránt, megismerve és megértve a szomszéd államok többségi nemzeteinek sérelmeit és érzékenységét is, törekedve a kölcsönösen elfogadható, együttműködésen alapuló megoldásokra. A határainkon túl élő magyarság is a magyar kulturális nemzet alkotó része, ezért az anyaország és a határokon túl élő magyarság közötti kapcsolatot a szolidaritás, a kölcsönös tisztelet és az egyenrangúság alapján kívánjuk alakítani. Valljuk, hogy a magyar állam és a magyar társadalom fontos

feladata a határokon túli magyarság önazonossága megőrzésének segítése, a nemzeti nyelv és kultúra művelésének támogatásával.

Társadalompolitikánk középpontjában a társadalmi igazságosság egy olyan fogalma áll, amely nem csupán az alapvető anyagi javak és szolgáltatások méltányos elosztását tűzi ki célul, hanem a környezeti közjavakét és a gazdasági növekedés és modernizáció eredményeként létrejött környezeti kockázatokat is. Az elkövetkező tíz-tizenöt év kulcsfontosságú társadalompolitikai feladatának a rendszerváltás után elszabaduló anyagi és jól-léti (környezeti, egészségi, szubjektív életminőségi) egyenlőtlenségek csökkentését tekintjük. A Szahara alatti Afrika kivételével csak a mi régióinkra jellemző a mélyszegénységben és mérsékelt szegénységben élők számának és arányának erőteljes növekedése, továbbá a leszakadó társadalmi csoportok tanulási és munkaszerzési esélyeinek, egészségének és életkilátásainak drasztikus romlása. Noha ezekért a fejleményekért az eddigi kormányok csak részben tehetősek felelőssé, égető szükség mutatkozik a mára elavult, a fejlesztési forrásokat szinte kizárólag gazdasági infrastruktúra-fejlesztésre fordító neoliberais-neokonzervatív társadalompolitika felülvizsgálatára. Annál is inkább, mivel egyre inkább egyértelművé válik, hogy hosszú távon azok a társadalmak bizonyulnak leginkább versenyképeseknek, amelyek komoly erőfeszítéseket tesznek a fenntartható gazdaság és humán fejlődés megalapozására.

Mindebből elsősorban az következik, hogy a közérdek, az alapvető emberi jogok, és a közszolgáltatás fogalmainak újragondolása révén át kell alakítani az állami szerepvállalásról alkotott elképzeléseinket és stratégiánkat. Se nem kívánatos, se nem lehetséges visszatérni a második világháború utáni növekedési konszenzusra épített, a munkát túlzott járulékokkal terhelő, környezeti és egészségügyi problémákat okozó, az igazságtalanságokat nem megelőző, hanem pusztán részben orvosló jóléti államhoz. Ez azonban nem jelenti azt, hogy egyes volt szocialista országok példáját követve, le kellene mondanunk a társadalmi szolidaritás és esélykiegyenlítés, valamint a fenntarthatóság céljainak megvalósításáért viselt állami felelősségről. Az államra továbbra is a társadalmi szolidaritás alapvető biztosítékaként tekintünk. Ahelyett, hogy az állam nagyságáról vagy erejéről folytatnánk parttalan vitákat, elsősorban azoknak az eszközöknek a kidolgozására kell törekedni, amelyek a fenti célok megvalósítására leginkább alkalmasak. Az általunk javasolt társadalompolitikai stratégia az ökoszociális alapokon nyugvó piacgazdaság kiépítésére törekszik, kitüntetett figyelmet fordítva az állampolgárok képességeinek kibontakoztatására, valamint az életesélyek jelenbéli és generációk közötti igazságosabb elosztására. Homlokterében, a gazdasági növekedés hajszolásának és a rendelkezésre álló fogyasztói javak bővítésének szűklátókörű programja helyett, a tisztességes, a piaci szereplők társadalmi felelősségvállalásának talaján megvalósuló verseny, az egészség és az egészségügy, a tudás és az oktatásügy, az ökoszisztémák épsége és a környezetvédelem, az alapvető élelemhez és vízhez, lakáshoz és mobilitáshoz való hozzájutás, valamint a szubjektív jólét és a társadalmi megbecsülés iránti igény kielégítése ugyanúgy ott áll, mint a méltányos jövedelempolitika. A nagy ellátórendszerek és a közszolgáltatások erőltetett piacosítása helyett az állam szabályozási és intézményalkotási szerepének megerősítését, ezen intézmények demokratizálását, új finanszírozási formák feltárását, és a közösségi (se nem állami, se nem piaci) szolgáltatások erősítését javasoljuk. Az erőforrásokhoz hozzá nem férőket lefegyverző szociális ellátások helyett alapelvünk az állampolgár hatalommal, cselekvési lehetőséggel való felruházása. A problémák utólagos kezelése helyett azok megelőzésére koncentrálnunk. Bár a nemzetállamon belül is van bőven cselekvési tér, alapelveinknek a globalizáció korában csak nemzetközi összefogással és globális kezdeményezések keretében szerezhetünk igazán érvényt, ezért alapvető fontosságú a társadalompolitikánk és a külpolitikánk közötti koherencia.

Ma a közteherviselés rendszerének átgondolatlansága, az ellenőrző és szabályozó funkciók hiányos ellátása, a korrupció és a klientúragazdaság miatt az állam inkább hátráltatja a piaci szereplők társadalmi felelősségvállalását, holott a gazdaság állami szabályozásának épp ezt kellene kikényszerítenie. Ezért kezdeményezzük a nemzeti elszámolási rendszerek fenti

elveknek megfelelő reformját. A nemzetközi szociális, munkaügyi és fogyasztóvédelmi normák szigorú érvényre juttatását és megerősítését. A tőke-politika viszony helyreállítását célzó nemzetközi adók bevezetését (pl. tőke-transzfer-adó). Az adóalap szélesítését az adómorál javítása, a korrupció elleni határozott fellépés, és az adóellenőrzés fejlesztése révén, a vagyon és a tőzsdei nyereség megadóztatását. A közszolgáltatások igazságosabbá tételét és az univerzális hozzáférés garantálását. A leghátrányosabb helyzetű csoportok gyermekeinek valódi esélyt biztosító, bővített finanszírozásban részesülő integrált oktatás elterjesztését. Az állami tulajdonú vállalatok hatékonyabbá tételét, és az állampolgárok bevonását a közszolgáltatások nyújtásába. A munkavállalók gazdasági szervezetekbe való erőteljesebb bevonásának lehetővé tételét a szakszervezetek megújulásának és megerősödésének támogatása, öngazgató cégek támogatása, munkavállalói részvényesi programok ösztönzése révén. A környezeti kockázatok szélsőségesen egyenlőtlen elosztását megakadályozó jogszabályalkotást, a környezeti igazságosságról szóló törvényt. Kezdeményezzük a hajléktalanságot megszüntető lakáspolitikai kidolgozását. A megelőzés elvének érvényre juttatását az egészségügyben és a szociálpolitikában. A foglalkoztatottság javítását és a mélyszegénység felszámolását, egyrészt a foglalkoztatást terhelő járulékoknak és adóknak a fogyasztást és erőforrás-használatot terhelő adók növelésével ellensúlyozott csökkentése révén, másrészt a helyi gazdaság erősítésén keresztül, a nemzeti fejlesztési prioritások ökológiai szemléletű újragondolásával.

Számunkra fontos érték, a társadalmi szolidaritás alapegysége, a politikai közösséget összetartó tradíciók, kulturális minták áthagyományozására is képes család. A közösségi, családi, emberi kapcsolatok rendszere átalakult, a magánélet boldogságát, az összetartozás örömét, a gyermekvállalás esélyét aláásta a munka világára és párkapcsolatokra nehezedő kockázatok sokasága. A nők és férfiak felelősségvállalásának, szerepeinek tradicionális felfogása, a nők elégtelen munkaerőpiaci védelmével együtt, a családalapítás ellen hat. A munka mai világában a nők már nem lehetnek képesek, és nem is hajlandók valamennyi reprodukciós, gondoskodó feladatot egyedül ellátni. Meggyőződésünk szerint a tágabb közösség demokratikus működését is elősegítik azok a közpolitikák, amelyek támogatják a családon belül az egyenlőség, a kölcsönösség és a méltányos tehervállalás megvalósulását. A gyermekvállalás és a szexualitás felelősségéről új konszenzusok kialakítására van szükség, amelyekben az emberek egyeztetett szükségletei és a kölcsönös elismerés a meghatározó szempontok.

A mélyszegénység és munkaerő-piaci kirekesztettség problémájának kiemelt jelentőséget tulajdonítunk, szoros összefüggésben a roma népesség társadalmi befogadásának kérdésével. Az utóbbi másfél évtizedben drasztikusan növekedtek a jövedelmi egyenlőtlenségek, a szegény népességen belül pedig kialakult azoknak a csoportja, akik a legalapvetőbb javakból is hiányt szenvednek, például éheznek, romos, életveszélyes, az egészséget súlyosan veszélyeztető, vagy emberi lakhatásra alkalmatlan házakban, környezetben élnek. A jövedelmi mélyszegénység szorosan összefügg a munkaerő-piaci kirekesztettséggel, amely a rendszerváltás után a romákat érintette a legdrasztikusabban. A rendszerváltással meghirdetett szabadságjogok érvényesítése értelmezhetetlen abban a társadalmi és gazdasági kirekesztettségben, amelyben a romák többsége él. A munkanélküliség, az alacsony iskolázottság, a tartós szegénység, a rossz egészségi állapot, a nem megfelelő, illetve szegregált lakhatási körülmények, az előítéletek és diszkriminatív eljárások és mechanizmusok együttesen és egymással kölcsönhatásban a romák társadalmi kirekesztettségét fokozzák.

A cigányok legszegényebb csoportjai és az alacsony státuszú nem-cigány lakosság az aprófalvas, szociális, gazdasági, infrastrukturális és foglalkoztatási hátrányokkal sújtott, leszakadó kistérségekben koncentrálnak. E szociálisan és etnikailag kirekesztett csoportok életésélyeinek javításáért radikális beavatkozásra van szükség. Jelenleg a romák szervült kirekesztettsége és marginalizált helyzete mesterségesen leszűkíti a potenciális alkalmazottak körét, és nagymértékben rontja a jövő generációk társadalmi esélyeit. Ennek a

megváltoztatására látszattervekenységek és dekoratív politikák helyett távlatos, átfogó-strukturális megoldásokat javaslunk, amelyek biztosítják az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférést, és valós esélyeket adnak a szociális és etnikai kirekesztettségben élő csoportok társadalmi és munkaerő-piaci mobilitásához. Ebben nem a társadalmi béke megvásárlásának és a problémák időleges kezelésének eszközét látjuk, hanem az egyetlen reális esélyt a társadalom végleges kettészakadásának elkerülésére. Teljességgel elképzelhetetlen az országot fenntartható pályára állítani, ha egymillió honfitársunknak továbbra sem leszünk képesek megadni a tanulás, az egészséges és örömteli élet, és az értelmes munkavégzés lehetőségét.

Az önmagukban is értékes természeti rendszerek számos hasznos szolgáltatást nyújtanak a vidéki területeken, így ezek különösen fontos szerepet játszanak a természeti erőforrások fenntartható használatában. A vidéki területek gerincét képező mezőgazdaság a természeti környezetet leginkább befolyásoló szektorok egyike, amely nem csupán egészséges és biztonságos élelmiszert termelő ágazat kell hogy legyen, hanem komplex, kulturális és természeti értékeket, ökoszisztéma-szolgáltatásokat, település- és életformákat fenntartó rendszer. A mezőgazdaság szabályozási keretét, a termőföldhöz és a természeti erőforrásokhoz való hozzáférést e tények szem előtt tartásával kell kialakítani, és ezen keresztül a helyben lakó gazdálkodókat olyan helyzetbe kell hozni, hogy visszanyerjék önálló jövedelemtermelő képességüket, és ehhez kapcsolódóan a helyben élők a vállalkozási és munkalehetőségeiket. Elő kell mozdítani a fiatal gazdálkodók kezdő gazdaságalapítását. Mindehhez a helyi termelési, feldolgozási és értékesítési folyamatokat újból össze kell illeszteni, a korábban meglévő együttműködések újból ki kell alakítani. Meg kell teremteni a feltételeket ahhoz, hogy a helyi mezőgazdasági termékeket leginkább a helyi feldolgozóipar hasznosíthassa, valamint az előállított termékeket helyben vagy regionális szinten létrehozott piacokon el lehessen helyezni. Mindezek segítségével rövid távon mérséklődhet, hosszabb távon pedig megszűnhet a gazdálkodók támogatásokra való ráutaltsága.

Napjainkra világossá vált, hogy az a gazdasági-társadalmi berendezkedés, amely létrehozta az ipari-fogyasztói társadalmat, alapvető ellentmondásban van bolygónk ökológiai és geokémiai folyamataival. Olyan mechanizmusok révén biztosítja egy szűk kisebbség pazarló anyagi jólétét, amelyek az élő közösségek degradálása, az életformák változatosságának csökkenése, a földi rendszer működésének alapjait képező folyamatok felszámolása mellett, és részben ezek révén, a Föld emberi lakóinak jelentős részét is megfosztják alapvető életfeltételeiktől.

Meggyőződésünk ugyanakkor, hogy lehetséges és szükséges is egy olyan gazdasági-társadalmi rend kialakítása, amely természeti környezetünk tönkretétele, a globális ökoszisztéma kirablása, a jövő generációk ellehetetlenítése nélkül képes Földünk minden emberi és nem emberi lakója számára a méltó életfeltételeket biztosítani. Ennek megvalósítása érdekében elutasítjuk az élőlénytársainkban és az élő rendszerekben pusztán erőforrást látó technokrata szemléletet. Olyan szemléletet és erkölcsi alapállást tartunk kívánatosnak, amely az embert a globális ökoszisztémába beágyazott, azzal szoros kölcsönhatásban lévő lényként fogja fel. Kizárólag olyan társadalmi berendezkedést és gazdasági struktúrákat fogadunk el, amelyek nem állnak ellentétben a földi rendszer véges voltával, illeszkednek annak folyamataiba, miközben nem csupán kevesek jólétének biztosítását tűzik ki célul a többség rovására, vagy az emberiség gyarapodását a nem emberi világ rovására.

Nem hiszünk abban, hogy ezek a célok egy elkülönült környezetpolitika révén megvalósíthatók lennének. A fenntarthatóság elveinek az emberi társadalom szerveződésének minden szegmensét át kell hatniuk. Nem lehet sikeres az a környezetpolitika, amely arra pazarol energiát és forrásokat, hogy más szektorokban kívánatosnak tekintett célok megvalósulását gátolja, vagy következményeiket felszámolja. Alapvető társadalmi-gazdasági céljainkat kell újragondolnunk. Az a növekedési logika, amely a fogyasztói társadalom célja és motorja, nem illeszthető bele a földi ökoszisztéma működésébe. Elfogadhatatlan ugyanakkor az is, hogy mintegy másfélmilliárd embertársunk a boldogulás és az emberhez méltó élet legalapvetőbb feltételeitől is meg van fosztva. Az ő felemelésüket nem az elsősorban az

amúgy is jólétben élők pazarló fogyasztását fokozó általános gazdasági növekedés szolgálja, hanem a javakhoz, a környezeti erőforrásokhoz való hozzáférés, valamint a környezeti terhek elosztásának méltányos és igazságos módjai. Biztosítani kell, hogy a helyi erőforrások elsősorban a helyi közösségek fennmaradását és jólétét szolgálják, anélkül, hogy ezeket a forrásokat a jövő nemzedékek rovására kizsákmányolnák, és megújulóképességüknél intenzívebben használnák. A gazdasági folyamatokat minél inkább e helyi erőforrások fenntartható használatára kell alapozni, a globális szolidaritást is szem előtt tartva, méltányos szintűre szorítva a máshol képződő források elfogyasztását. Elutasítjuk a globális ökológiai gyarmatosításban, egyes közösségek jólétének más közösségek erőforrásait elhasználó, természeti rendszereit tönkretévő biztosításában való aktív részvételt.

Mindezek megvalósítására a környezeti és társadalmi igazságosság, valamint a fenntarthatóság elveit mindenek feletti prioritásként kezelő politikára van szükség. Ez a politika, miközben kiemelt figyelmet szentel a helyi közösségek öngazgatásának, az önkormányzatoknak, nem szorítkozhat a klasszikus nemzetállami keretekre. Az ökológiai válság globális volta arra kényszerít, hogy aktívan vegyünk részt az emberiség és a bolygó sorsát befolyásoló döntéshozatal nemzetközi fórumain is. A globális problémák kezelésére globális válaszokra van szükség. Támogatjuk azokat az erőfeszítéseket, amelyek hatékony nemzetközi eljárási és döntéshozatali rendszereket kívánnak létrehozni a globális klímaváltozás, a biodiverzitás csökkenése, a természeti erőforrások pazarló felélése, a jelentős szennyezések, vagy az immár kontinensléptékű tájrömbölések megállítására és visszafordítására.

Figyelembe kell vennünk azt a tényt is, hogy Magyarország egy szűkebb és erősebben integrált nemzetközi közösség, az Európai Unió tagja. Miközben aggodalmainkat és kritikánkat hangoztatjuk az Unió intézményrendszerének demokratikus ellenőrzésével, stratégiai céljainak és közpolitikáinak sorával szemben, meggyőződésünk, hogy hazánknak aktívabb szerepet kell játszania abban, hogy az Unió az eddiginél határozottabban álljon ki az ökológiai értékek és a jövő nemzedékek érdekei mellett, és váljon az ilyen irányú törekvések nemzetközi motorjává. Támogatnunk kell ugyanakkor az Unió meglévő erőfeszítéseit egy fenntartható Európa kialakítása érdekében. Mindent meg kell tennünk annak érdekében, hogy a már elfogadott, kívánatos célok (például a széndioxid-kibocsátás csökkentése) teljesüljenek, és a szabályozók (például a víz-keretirányelv) érvényesüljenek.

Mindezek érdekében a lokális és globális környezeti érdekeket szem előtt tartó, aktív külpolitika megvalósítására van szükség. Különös figyelmet kell fordítanunk – az együttműködés és a határozott érdekképviselet révén – a szomszédságpolitika területén az ökológiai szempontok érvényesítésére is. Biztosítanunk kell Magyarországot a határainkon túlról származó ökológiai agressziókkal szemben. A szomszédos államokkal közös cselekvési terveket kell kidolgoznunk a régió, és ezen belül különösen a Kárpát-medence mint ökológiai egység számára egy fenntartható, a természeti rendszereket és értékeket kímélő, nemzeti hovatartozásra tekintet nélkül a régió minden lakójának életminőségét javító fejlődési modell megvalósítására.

Magyarország számára olyan stratégiai dokumentumokra és fejlesztési tervekre van szükség, melyek a fenntarthatóság szempontjait a társadalmi-gazdasági működés minden szegmensébe integrálják. Nem fogadhatjuk el az alapvető ökológiai tényekkel ellentmondásban lévő fejlesztési prioritások, gazdaság- és társadalompolitikai célok megjelenését, és túlsúlyba kerülését ezekben az anyagokban. Valamennyi fejlesztési és szakpolitikai elképzelés csak egy megalapozott fenntartható fejlődési stratégiára támaszkodva, az abban foglaltakkal összhangban fogalmazódhat meg. Valóra váltásuk érdekében szükségesnek látjuk a megfelelő jogszabályi környezet kialakítását, amely a fenntarthatóság talaján állva az energia- és anyagtakarékos termelési módokat kedvezményezi, megóvja és gyarapítja a még meglévő természetes ökoszisztémákat, megelőzi a levegő és az élővizek elszennyeződését, és segít felszámolni az eddig megtörtént szennyezések következményeit. Ez

azonban nem valósulhat meg elszigetelt, a gazdaságpolitikai célokkal ellentétben álló környezetpolitika révén. Jóllehet szükségesnek látjuk a megfelelő intézményi, hatósági háttér kialakítását és megerősítését, hogy az állam képes legyen alapvető ellenőrző funkcióinak hatékony ellátására, elkerülhetetlen a kormányzás céljainak újragondolása is, arra is tekintettel, hogy a globális klímaváltozás elleni hatékony fellépés minden kormányzat alapvető feladatává vált. Ez nem csupán környezetvédelmi, hanem általános gazdaságszervezési és infrastruktúrafejlesztési feladat is. Ennek keretében szükségesnek látjuk egy átfogó ökológiai adóreform megvalósítását, az erőforrástakarékos és munkaintenzív ágazatok preferálásával. Az élőmunka terheinek csökkentése a környezeti rendszereket aránytalanul terhelő ágazatok és fogyasztási mintázatok fokozott adóztatása révén lehetséges. A közlekedésfejlesztés területén előtérbe kell helyezni az ökológiai szempontokat. A közúti közlekedés burkolt támogatását fel kell számolni, mind a városi, mind a helyközi forgalomban a közösségi közlekedés fejlesztésére van szükség. A közösségi közlekedésnek minden magyar települést el kell érnie. Az energetika területén a megújuló energiaforrások átgondolt kedvezményezése mellett nagy hangsúlyt kell kapnia az energiahatékonyságnak és az energiatakarékoságnak. Széles körű társadalmi párbeszédet és együttműködést kezdeményezünk a nukleáris energiatermelést középtávon helyettesíteni képes energiapolitika kidolgozása érdekében. Általában olyan közpolitikák kialakítása szükséges, amelyek Magyarország legértékesebb örökségének, a természeti, kulturális és társadalmi rendszerekben felhalmozódott tőkének és vagyonnak a gyarapítását tűzik ki célul, nem pedig a pénzügyi tőke növelését erőltetik a természeti, kulturális és társadalmi tőke elherdálásával és aprópénzre váltásával.

Magyarország biológiai sokfélesége az egyik legértékesebb örökségünk. Ennek megőrzése elsődleges feladat. A hazai természetközeli ökoszisztémák védelmét a rövid távú üzleti érdekekkel szemben hatékony természetvédelmi szabályozók, és ezeket végrehajtó intézményrendszer (hatóságok, nemzeti parkok) révén meg kell erősíteni. A tájhasználat (például az erdő- és vízgazdálkodás) során a csupán pénzügyi (vagy politikai) hasznot maximalizáló eljárásokkal szemben előtérbe kell kerülnie a természeti- és társadalmi tőkét is gyarapító megoldásoknak. A fogyasztói társadalom által gerjesztett pazarló és környezetkárosító hulladéktermelésnek ugyancsak elejét kell venni.

Elfogadhatatlannak tartjuk, hogy Magyarországon a környezetszennyezésből származó terhek eloszlásának valamint a természeti erőforrásokhoz való hozzáférésnek szélsőségesen egyenlőtlen formái valósulnak meg. Kiemelt célnak kell tekinteni, hogy a környezeti terhek (szennyező források, zajterhelés, stb.) és a természeti erőforrások (ivóvíz, erdő- és zöldterületek, stb.) igazságosságosan oszoljanak meg az ország polgárai között. Ennek érdekében átfogó programokat kell indítani a hátrányos helyzetű térségek és települések környezetállapotának javítására, az ökológiai terhek csökkentésére, és az alapvető környezeti szolgáltatásokhoz (víz, csatorna, hulladékkezelés, stb.) való széleskörű hozzáférés biztosítására.

E célok megvalósulása érdekében szükségesnek tartjuk, hogy a környezeti szemléletformálás és nevelés megfelelő anyagi és politikai támogatást és kiemelt kormányzati figyelmet kapjon.

Magyarország természeti rendszereinek megóvását, valamennyi lakója életminőségének javítását és a jövő generációk életfeltételeinek biztosítását e célok mentén kialakított intézkedések és közpolitikák révén kell megvalósítani.